

การมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดแพร่
Participation of Local Organizational Administration in Cultural
Tourist Supporting in Phrae Province

พระครูภวนาเจติยานุกิจ^๑,
ฉวีวรรณ สุวรรณภา และ พัฒน์นรี อัฐวงศ์^๒
Phrakrupawanajetianukit,
Chaweewan Suwannapa And Patnaree Atthawong

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑. ศึกษาศักยภาพของวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและการมีส่วนร่วมของชุมชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดแพร่ ๒. เพื่อศึกษาบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดแพร่ ๓. เพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดแพร่

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการสัมภาษณ์ คือกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ เจ้าอาวาส พระสงฆ์ หรือตัวแทนเจ้าหน้าที่ภาครัฐและเอกชน ตลอดถึงเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว จำนวน ๑๐ คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการวิเคราะห์เอกสาร การสัมภาษณ์ การจัดกลุ่มสนทนา โดยผู้มีส่วนได้เสียในชุมชน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการพรรณนา และเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามสำรวจความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อการท่องเที่ยว

^๑ วัดพระธาตุข่อแฮ พระอารามหลวง จังหวัดแพร่

^๒ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

เชิงวัฒนธรรม จำนวน ๑๕๐ รูป/คน วิเคราะห์ข้อมูล ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า ๑. ศักยภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดแพร่ พบว่า มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ และคงความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย มีวัฒนธรรมที่สืบสานกันมาอย่างยาวนาน เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีเส้นทางการคมนาคมที่ตั้งอยู่บนเส้นทางหลัก ถนนหนทางสะดวกสบาย ซึ่งเป็นแรงจูงใจในการเข้ามาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว ด้านการบริหารจัดการการท่องเที่ยวจะทำในรูปแบบของคณะกรรมการชุมชนในการบริหารจัดการเพื่อให้เกิดประโยชน์กับชุมชน ความพร้อมในการรับรองนักท่องเที่ยว มีสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว

๒. บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดแพร่ พบว่า ภาครัฐและเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนงบประมาณวางแผนกำหนดนโยบายการท่องเที่ยว ร่วมปรึกษาหารือในการจัดกิจกรรมของวัดและชุมชน มีส่วนร่วมในการตัดสินใจแก้ไขปัญหาต่างๆ ร่วมกัน กระตุ้นให้เห็นถึงความสำคัญและมีส่วนร่วมในการพัฒนาสถานที่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมภายในชุมชนและจังหวัด และที่สำคัญยังเป็นการส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวพึงพอใจและบอกต่อๆ กันไป

๓. พัฒนาการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดแพร่ ให้มีความสำคัญกับการบูรณาการการท่องเที่ยวร่วมกับชุมชน การพัฒนาเชิงพื้นที่ อำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว พัฒนาการท่องเที่ยวการส่งเสริมวัฒนธรรม สร้างกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อให้ชุมชนและนักท่องเที่ยวยังมีความตระหนักรู้ในคุณค่าความงามของวัฒนธรรม

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม, การส่งเสริม, การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

Abstract

The purposes of this research were : 1. to study the efficiency of temple, which are the cultural tourist attraction. 2. To study the role of subdistrict administrative organization to boost the cultural tourism of Phrae province. 3. to develop the cooperation of subdistrict administrative organization to boost the cultural tourism of Phrae province.

The 10 subjects were the abbots, monks ,representatives of private and government and tourist officers. The research instruments were content analysis, interview, focus group by community stakeholders. The data were analyzed by describing, mean and standard. The data were collected by using satisfaction questionnaire towards cultural tourism.

The results showed that:

1. studying the efficiency of temple, which are the cultural tourist attraction found that there was historical value and had their own identity of community. The tourist attraction had simple way of life as well. The transportation was comfortable. That why the tourists came here very often. The tourist administration aspect had the community committees who were ready to welcome the tourists. There were basic facilities for attract the tourists.

2. Studying the role of subdistrict administrative organization to boost the cultural tourism of Phrae province found that the private and government supported the budgets and planed the tourist policies. They also participated temple and community activities. They also solved the problems of community together. They developed this place to be the cultural tourist attraction.

3. Developing the cooperation of subdistrict administrative organization to boost the cultural tourism of Phrae province found that the integration of tourism and community ,the basic facilities were important. Cultural

๔๖ วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ มจร วิทยาเขตแพร่ ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๖๐)

exchanging in community is also important for making the tourists realize the value of culture.

Keywords: participation, promotion, cultural tourism

บทนำ

ประเทศไทยนับเป็นหนึ่งในประเทศที่มีความอุดมสมบูรณ์ทางวัฒนธรรม เห็นได้จากประวัติศาสตร์ความเป็นมาที่ยาวนานของประเทศ การเปิดกว้างในการนับถือศาสนา ความหลากหลายทางชาติพันธุ์ ศิลปวัฒนธรรมประจำชาติที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะในแต่ละพื้นที่ เกิดการเปลี่ยนแปลง ผสมผสาน หล่อหลอม พัฒนาตามกาลเวลา กระทั่งประยุกต์ร่วมกับวัฒนธรรมทั้งข้างถิ่นและข้ามถิ่น ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความรุ่งเรืองทางด้านวัฒนธรรมในแผ่นดินไทยที่มีการสืบสานผ่านกาลเวลามาอย่างยาวนาน ประเทศไทยจึงนับได้ว่าเป็นประเทศหนึ่งที่เต็มไปด้วยต้นทุนทางวัฒนธรรม (Cultural Capital) ไม่น้อยกว่าประเทศใดในโลก สามารถ มณีไมตรีจิต (๒๕๓๙:๑๔)^๑ วัฒนธรรมที่นำมาใช้ประโยชน์ในการท่องเที่ยวเป็นวัฒนธรรมที่เป็นวัตถุหรือมีลักษณะที่เป็นรูปธรรมที่จะนำมาพัฒนาให้เป็นจุดสนใจแก่นักท่องเที่ยว ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวโบราณวัตถุ แหล่งประวัติศาสตร์ ศาสนสถาน งานศิลปกรรม สถาปัตยกรรม นาฏศิลป์และการละเล่นพื้นบ้าน เทศกาลงานประเพณีงานศิลปหัตถกรรมและสินค้าท้องถิ่น ตลอดจนวิถีชีวิตความเป็นอยู่และอัธยาศัยของคนไทย นอกจากนี้ วรณา วงษ์วานิช (๒๕๔๖ : ๑๔๖) ให้แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมว่าการท่องเที่ยวที่จัดขึ้นเพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ชมความงามเกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมท้องถิ่น เนื่องในเทศกาลต่างๆ เป็นการสืบทอดและรักษามรดกทางวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่น โดยประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเพื่อให้ประโยชน์ท้องถิ่น เพื่อสร้างความเข้มแข็งของวัฒนธรรมและการจัดการวัฒนธรรม เป็นสิ่งบ่งชี้ที่สำคัญถึงความยั่งยืนของการพัฒนา เมื่อกระแสการพัฒนาประเทศด้วยนโยบายเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (Creative Economy) ได้ถูกนำมากำหนดเป็นวิสัยทัศน์ของการพัฒนาประเทศ จึงถือเป็นจังหวะดีที่อุตสาหกรรมท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ในท้องถิ่นจะนำต้นทุนวัฒนธรรมที่มีมาเผยแพร่ให้กว้างขวางออกไปในรูปแบบของการท่องเที่ยววัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ (Creative Cultural Tourism) การจัดการการท่องเที่ยวในรูปแบบนี้ ต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายภาคส่วน ทั้งในส่วนขององค์ความรู้ตามหลักฐานที่ปรากฏ การสืบทอดให้คงอยู่และการดำเนินต่อไป โดยชุมชนจะเป็นผู้แสดงให้เห็นว่าชุมชนสามารถอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมต่อไปได้ นอกจากนี้แนวคิดทุนวัฒนธรรมของบูดีเยอร์ (๑๙๘๓) กล่าวว่าทุนวัฒนธรรมที่ปรากฏมีอยู่ ๓ รูปแบบ คือ ๑) ใน Embodies state เป็นสิ่งที่ฝังอยู่ในตัวคนและกลุ่มคนอย่างยาวนาน

ได้แก่ ความคิด จินตนาการ ความคิดริเริ่มและความเชื่อ ๒) ใน Objectified state เป็นสิ่งที่เป็นรูปธรรม ในรูปแบบของสินค้าวัฒนธรรม เช่น รูปภาพ หนังสือ สิ่งก่อสร้าง สถานที่ที่เป็นมรดกโลก ๓) Institutionalization state หรือความเป็นสถาบันซึ่งสามารถทำให้เกิดความเป็นรูปธรรม

การสร้างสรรค์การท่องเที่ยวโดยวางอยู่บนพื้นฐานของคุณค่าทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นหรือทุนทางวัฒนธรรมสามารถทำได้โดยหยิบยกเรื่องราวจากประวัติศาสตร์ ศิลปะท้องถิ่น ดนตรีพื้นบ้าน วิถีความเป็นชุมชน วรรณกรรม สถาปัตยกรรม หัตถกรรม ความงดงามของฝีมือช่างและอื่นๆ มาจัดการให้เกิดความน่าสนใจสอดคล้องตามคุณค่าของชุมชนหรือเมือง ซึ่งเป็นการเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ตรงผ่านการเรียนรู้ผ่านทางท่องเที่ยว เป็นต้นว่าการได้ใช้ชีวิตร่วมกับชาวบ้านอย่างแท้จริง ไม่ใช่เป็นการแสดงหรือเป็นสร้างขึ้นมา เช่น นักท่องเที่ยวมาท่องเที่ยวและมาสัมผัสกับวิถีชีวิตของการเป็นชาวนา ได้มีโอกาสร่วมทำนา กับชาวบ้านที่ยังคงรักษาชีวิตความเป็นอยู่ที่เรียบง่ายหรือการที่นักท่องเที่ยวได้มีโอกาสมาพักโฮมสเตย์ในชุมชน พร้อมกับได้เรียนรู้วิถีการประกอบอาหารท้องถิ่น เรียนรู้วิถีการทำขนมของท้องถิ่น เป็นต้น การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนี้ ได้รับการนิยมมากขึ้นในหมู่นักท่องเที่ยวที่ชื่นชอบความเป็นการศึกษาเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมและประเพณีในสังคมที่มีความแตกต่างในประเทศไทยได้มีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมหลายแห่งที่เป็นที่รู้จัก ไม่ว่าจะเป็นการท่องเที่ยวตามแหล่งธรรมชาติต่างๆ ตลาดน้ำ เกาะ แก่ง ชุมชนชาติพันธุ์ที่มีความโดดเด่นและมีอัตลักษณ์เป็นของตนเอง รูปแบบการท่องเที่ยวดังกล่าวนี้ ส่งผลต่อเศรษฐกิจของชุมชนที่เกิดจากการท่องเที่ยวอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมนั้นหากมีการจัดการการท่องเที่ยวที่เน้นการเข้ามามีส่วนร่วมของคนในชุมชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับวงจรการท่องเที่ยวส่งผลต่อความยั่งยืนของการท่องเที่ยวด้วย การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนก่อให้เกิดรูปแบบการท่องเที่ยวใหม่ คือ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (cultural tourism) เป็นการท่องเที่ยววัฒนธรรมหรือชมงานประเพณีต่างๆ ที่ชุมชนในท้องถิ่นจัดขึ้น เพื่อให้ได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลิน พร้อมทั้งได้ศึกษาความเชื่อ ความเข้าใจต่อสภาพสังคมและวัฒนธรรม รวมถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนในท้องถิ่น โดยมุ่งเน้นให้มีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมและวัฒนธรรมอย่างยั่งยืน (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, ๒๕๔๘: ๓๑๕-๑๖) นอกจากนี้การท่องเที่ยวในรูปแบบที่ผ่านมาถึงแม้จะนำรายได้มหาศาลมาสู่อุตสาหกรรมท่องเที่ยวใน

ประเทศไทย แต่ก็ได้ส่งผลกระทบต่อคนและชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวอย่างมาก โดยเฉพาะมลพิษทางอากาศ ขยะ ความสูญเสียและทรุดโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและพื้นที่ท่องเที่ยว และความปลอดภัยในพื้นที่ท่องเที่ยว ดังนั้น ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของการก้าวสู่การเป็นเมืองหน้าด่านที่เป็นประตูสู่ประเทศเพื่อนบ้าน กลายเป็นพื้นที่ท่องเที่ยวที่มีนักท่องเที่ยวจากทั้งในและต่างประเทศหลั่งไหลเข้าไปจำนวนมาก หากมีการส่งเสริมการท่องเที่ยวในรูปแบบเหมือนที่ผ่านมาแล้ว ย่อมนำไปสู่ผลกระทบต่อพื้นที่อย่างหลีกเลี่ยงได้ยาก เพราะผู้ที่ได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวส่วนใหญ่ไม่ใช่คนในพื้นที่แต่เป็นนายทุนที่เคลื่อนย้ายการลงทุนจากพื้นที่ท่องเที่ยวอื่น ๆ มาลงทุนด้านการท่องเที่ยวที่คนในชุมชนจึงกลายเป็นผู้ถูกกระทำที่ได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวน้อยมาก

โครงการวิจัยครั้งนี้ จึงให้ความสำคัญกับบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่อยู่ในพื้นที่ เพื่อให้มีบทบาทในการส่งเสริม สนับสนุนและพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรและองค์กรด้านการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้มีความพร้อมเพื่อรองรับนักท่องเที่ยว โดยมีคำถามหลักในการวิจัยว่า ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวเป็นอย่างไรและจะพัฒนาศักยภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดแพร่ ได้อย่างไร เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่ที่มีเส้นทางเชื่อมโยงไปยังประเทศเพื่อนบ้าน และเพื่อรองรับจำนวนนักท่องเที่ยวที่จะเพิ่มขึ้นในอนาคตอันใกล้ เพื่อเพิ่มศักยภาพด้านการท่องเที่ยว สร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเพื่อสร้างรายได้และส่งเสริมให้มีการจัดการ การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

๑. เพื่อศึกษาศักยภาพของวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและการมีส่วนร่วมของชุมชนในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดแพร่
๒. เพื่อศึกษาบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดแพร่
๓. เพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดแพร่

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตด้านพื้นที่

วัดที่เป็นสถานที่ท่องเที่ยวหลักในจังหวัดแพร่ ๓ แห่ง ได้แก่ วัดพระบาทมิ่งเมืองวรวิหาร อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ วัดพระธาตุช่อแฮ อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ และวัดสะแล่งอำเภอลอง จังหวัดแพร่ และสถานที่ท่องเที่ยวชุมชน ๑ แห่ง ได้แก่ บ้านทุ่งโฮ้ง อำเภอเมือง จังหวัดแพร่

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาสถานการณ์การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในชุมชน ศักยภาพและแหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่ในชุมชน และการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่ให้เป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม วิถีชีวิตและการประกอบอาชีพ พฤติกรรมและความสนใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อวัด/ ชุมชนที่เป็นกรณีศึกษา

ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย

๑) เจ้าอาวาส พระสงฆ์ หรือตัวแทนวัด จากการศึกษาในเบื้องต้นพบว่า แต่ละวัดจะมีพระสงฆ์และบุคคลผู้ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม วิถีชีวิต และการประกอบอาชีพต่างๆ วัดละ ๓ - ๕ รูป/คน ดังนั้น คณะผู้ศึกษาจะใช้เป็นกลุ่มเป้าหมายในการศึกษาทั้งหมด

๒) เจ้าหน้าที่ภาครัฐและเอกชน ได้แก่ ผู้บริหารหรือเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นักวิชาการด้านการท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดแพร่ เจ้าหน้าที่สำนักงานการท่องเที่ยวและการกีฬา ตลอดจนผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวในจังหวัดแพร่จำนวน ๗-๑๐ คน

๓) นักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการท่องเที่ยว เป็นการศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างจากนักท่องเที่ยวผู้ที่เดินทางท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมวิถีชีวิตและอาชีพในชุมชน จำนวน ๑๕๐ คน

ระยะเวลาที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

คณะผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บเชิงเอกสาร ระยะแรกของการศึกษาโดยการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นจากแหล่งข้อมูลจากเอกสาร หนังสือ วารสารและสื่อสิ่งพิมพ์ ต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เป็นหลักในการค้นคว้าข้อมูล เริ่มตั้งแต่เดือนมกราคม ๒๕๕๙ – มีนาคม ๒๕๕๙

ระยะที่สองเป็นการเก็บข้อมูลภาคสนาม โดยศึกษาการมีส่วนร่วมของวัด ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตั้งแต่เดือนเมษายน ๒๕๕๙ – กันยายน ๒๕๕๙

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการ ศึกษาวิจัยในเชิงเอกสาร (Documentary Research) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) การจัดกลุ่มสนทนา (Focus Groups Discussion) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ที่รวบรวมข้อมูลโดยวิธีการสุ่มแบบบังเอิญ (Accidental Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยประกอบด้วย

๑. การวิจัยเชิงเอกสาร (documentary research)
๒. การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) สำหรับเก็บข้อมูลจากผู้ที่ให้ข้อมูลที่สำคัญ (key Informants) จากเจ้าอาวาส เจ้าหน้าทีภาครัฐและเอกชน เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนในจังหวัดแพร่

ผลการวิจัย

๑. ผลจากการศึกษาศักยภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยว เชิงวัฒนธรรมของจังหวัดแพร่
วัดพระบาทมิ่งเมืองวรวิหาร
ด้านแรงจูงใจในการท่องเที่ยว วัดพระบาทมิ่งเมืองวรวิหารมีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม ความเป็นเอกลักษณ์ ความงดงามทางด้านศิลปวัฒนธรรม วิถีชีวิต ภูมิปัญญา

และองค์ความรู้ ความต่อเนื่องของการสืบสายวัฒนธรรมประเพณี การจัดกิจกรรมประจำเดือน ประจำปีเพื่อสืบทอดภูมิปัญญาและองค์ความรู้อย่างต่อเนื่องเพื่อให้เกิดความเข้มแข็งในการรักษาเอกลักษณ์

ด้านการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว สภาพปัญหาโดยทั่วไปของวัดพระบาทมิ่งเมืองวรวิหารเป็นวัดอยู่ในเขตชุมชนเมืองมีเสียงรบกวน มีตึกอาคารพาณิชย์จำนวนมาก แต่ทางวัดเน้นในเรื่องการจัดระเบียบพื้นที่รอบสถานที่สำคัญภายในวัด เนื่องจากเป็นแหล่งท่องเที่ยวและเป็นศาสนสถานที่สำคัญและใกล้เคียงกับหน่วยราชการต่าง ๆ ทำให้จังหวัดใช้เป็นสถานที่สำหรับประกอบพิธีสำคัญๆ จึงต้องมีการปรับเปลี่ยนสถานที่โดยรอบเพื่อรองรับพิธีการระดับจังหวัดอยู่เสมอ รวมถึงการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว การเดินทางค่อนข้างง่าย เนื่องจากถนนหนทางค่อนข้างสะดวกมีความหลากหลายของกิจกรรมงานประเพณี งานประจำปีการจัดการด้านการรักษาสภาพและฟื้นฟูสถานที่ท่องเที่ยวภายในวัด การจัดการการใช้ประโยชน์ภายในวัด

ด้านความพร้อมในการรับรองการท่องเที่ยวมีศักยภาพในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานภายในวัด เช่น ถนน น้ำ ไฟฟ้า สาธารณูปโภคต่างๆ เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวภายใน มีป้ายบอกข้อมูลเกี่ยวกับวัดและเส้นทางการเข้าถึงสถานที่สำคัญต่างๆ ที่เห็นได้ชัดเจน และตั้งในจุดที่เหมาะสม มีเก้าอี้หรือสถานที่รองรับนักท่องเที่ยวที่สูงอายุที่ไม่สามารถนั่งกับพื้นได้ มีห้องน้ำ ห้องสุขาที่พอเพียงและเหมาะสมกับผู้สูงอายุและคนพิการ มีนโยบายในการจัดทำเป็นแหล่งท่องเที่ยวเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในจังหวัด มีนโยบาย/แผน การลดผลกระทบทางลบต่อวัฒนธรรม/สิ่งแวดล้อม ที่เกิดจากกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น มีนโยบายในการแยกขยะ สิ่งปฏิภูลและยังเป็นวัดที่มีความสำคัญต่อชุมชน สังคม เป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวแพร่ ในวัดมีเจดีย์มิ่งเมืองและเป็นประดิษฐานพระพุทธรูปโกศศิวิชัยมหาศากยมุนีอันเป็นพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมือง นอกจากนี้ยังเป็นที่ยึดรักษาพระคัมภีร์ปึกด้วยไหม พระคัมภีร์ที่ตัวอักษร ประดิษฐ์ขึ้นจากการปักด้วยไหมที่ละตัว นับเป็นศิลปวัตถุชิ้นเอกชิ้นหนึ่งของจังหวัดแพร่

วัดพระธาตุช่อแฮ พระอารามหลวง

ด้านแรงจูงใจในการท่องเที่ยว เป็นวัดที่มีความสำคัญเป็นสถานที่ที่นับว่าเป็นแรงจูงใจสำหรับนักท่องเที่ยวที่จะมาเที่ยวในจังหวัดแพร่ได้เป็นอย่างดี เนื่องจากเป็นวัดพระอารามหลวง และนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวในช่วงเทศกาลเป็นจำนวนมาก เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่เข้าถึงง่าย และเป็นที่ยึดจึกของนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นอย่างดี เหมาะสมและเอื้อประโยชน์ในการใช้

สถานที่เอื้ออำนวยให้กับผู้พิการและผู้สูงอายุ และมีระบบการจัดการ รวมถึงการบริหารจัดการ วัดให้เป็นแหล่งการค้าที่ทำประโยชน์ให้กับชุมชน นักท่องเที่ยวสามารถเลือกซื้อสินค้าจากและผลิตภัณฑ์พื้นบ้านเพื่อเป็นของใช้และของฝาก ซึ่งแต่ละปีมักจะมีนักท่องเที่ยวทั้งไทยและชาวต่างชาติมาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก

ด้านการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว สภาพปัญหาโดยทั่วไปของวัดพระธาตุช่อแฮ พระอารามหลวง มีถนนตัดผ่านทั้งสองด้านของแนวโบราณสถาน ทำให้สามารถจัดความเป็นระเบียบในพื้นที่โดยรอบได้ และเป็นศาสนสถานที่มีระบบและการบริหารจัดการที่สูง ทำให้จังหวัดใช้เป็นสถานที่สำหรับประกอบพิธีสำคัญ ๆ จึงต้องมีการปรับเปลี่ยนสถานที่โดยรอบเพื่อรองรับพิธีการระดับจังหวัดอยู่เสมอ การจัดระเบียบภายในพื้นที่โดยรอบ เช่น สวนรุกขชาติ ช่อแฮเหมาะสำหรับการพักผ่อนหย่อนใจและศึกษาพันธุ์ไม้ มีต้นไม้ขนาดพันธุ์ จึงถือว่าเป็นวัดที่มีศักยภาพในการบริหารจัดการร่วมกับชุมชนและหน่วยงานภายในชุมชนได้เป็นอย่างดี

ด้านความพร้อมในการรับรองการท่องเที่ยว มีศักยภาพในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานภายในวัด เช่น ถนน น้ำ ไฟฟ้า สาธารณูปโภคต่างๆ เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยว ภายใน มีป้ายบอกข้อมูลเกี่ยวกับวัดและเส้นทางการเข้าถึงสถานที่สำคัญต่างๆ ที่เห็นได้ชัดเจน และตั้งในจุดที่เหมาะสม มีลิฟท์ บริการผู้สูงอายุและคนพิการในกรณีที่เดินไม่สะดวก มีเก้าอี้หรือสถานที่รองรับนักท่องเที่ยวที่สูงอายุที่ไม่สามารถนั่งกับพื้นได้ มีห้องน้ำ ห้องสุขาที่พอเพียงและเหมาะสมกับผู้สูงอายุและคนพิการ วัดมีนโยบายในการจัดทำเป็นแหล่งท่องเที่ยวภายในวัดโดยเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในจังหวัด มีนโยบาย/แผน การลดผลกระทบทางลบต่อวัฒนธรรม/สิ่งแวดล้อม ที่เกิดจากกิจกรรมการท่องเที่ยว เช่น มีนโยบายในการแยกขยะสิ่งปฏิกูล และยังเป็นวัดที่มีความสำคัญต่อชุมชน สังคม เป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวแพร่

วัดสะแล่ง

ด้านแรงจูงใจในการท่องเที่ยว วัดสะแล่ง เป็นวัดที่เก่าแก่ในชุมชน สันนิษฐานว่าสร้างขึ้นตั้งแต่ สมัยทวารวดีเชื่อว่า สมัยก่อนพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้เคยเสด็จมาถึง ต่อมามีการบูรณปฏิสังขรณ์ใหม่เป็นที่ ประดิษฐานของพระพุทธรูปโบราณ และเป็นแหล่งวัฒนธรรม ในวัดเป็นแหล่งเรียนรู้ฝึกอบรม คุณธรรม จริยธรรมสำหรับเยาวชนและบุคคลทั่วไป ในปัจจุบันจึงถือว่าวัดสะแล่งเป็นแหล่งเรียนรู้ที่สำคัญ เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม สำหรับนักเรียนและเป็นสถานที่ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาในวันสำคัญ

ด้านการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว สภาพปัญหาโดยทั่วไปของ วัดสะแล่ง เป็นวัดอยู่ในเขตชุมชนชนบทมีถนนหนทางโดยรอบ มีความสะดวกในการเดินทาง มีพื้นที่กว้างขวางทำให้สามารถจัดความเป็นระเบียบในพื้นที่โดยรอบได้ ทางวัดเน้นในเรื่องการจัดระเบียบพื้นที่รอบสถานที่สำคัญภายในวัดได้อย่างเป็นสัดส่วน สำหรับการจัดระเบียบภายในพื้นที่แหล่งมรดกพิพิธภัณฑสถาน นั้นมีระบบและการบริหารจัดการที่ดี เนื่องจากเป็นแหล่งท่องเที่ยวและเป็นศาสนสถานที่สำคัญ และใกล้กับชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทำให้ท้องถิ่นใช้เป็นสถานที่สำหรับประกอบพิธี วัฒนธรรมประเพณีที่สำคัญๆ โดยการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอยู่เสมอ การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว พบว่า การเดินทางค่อนข้างง่าย เนื่องจากถนนหนทางค่อนข้างสะดวก เข้าถึงได้ง่ายมีการบริหารจัดการวัดในรูปแบบของคณะกรรมการวัด ความหลากหลายของกิจกรรมงานประเพณี งานประจำปี การจัดการด้านการรักษาสภาพและฟื้นฟูสถานที่ท่องเที่ยวภายในวัดมีการบริหารการจัดการการใช้ประโยชน์ภายในวัดโดยเจ้าอาวาสวัดร่วมกับชุมชนในการสืบสานประเพณีและวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาภายในชุมชน

ด้านความพร้อมในการรับรองการท่องเที่ยว วัดสะแล่ง มีศักยภาพในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานภายในวัดสะแล่ง เช่น ถนน น้ำ ไฟฟ้า สาธารณูปโภคต่างๆ เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวภายในวัด มีป้ายบอกข้อมูลเกี่ยวกับวัดและเส้นทางในการเข้าถึงสถานที่สำคัญต่างๆ ที่เห็นได้ชัดเจน และตั้งในจุดที่เหมาะสม มีสถานที่ร่มรื่นวัดมีนโยบายในการจัดทำเป็นแหล่งท่องเที่ยวภายในวัดโดยเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนในอำเภอและคนในท้องถิ่นใกล้เคียงและยังเป็นวัดที่มีความสำคัญต่อชุมชน สังคม เป็นศูนย์รวมจิตใจของชุมชนและเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูปเก่าแก่ เช่น พระพุทธรูปไม้แก่นจันทร์ นับเป็นศิลปวัตถุอีกชิ้นหนึ่งของจังหวัดแพร่

ชุมชนบ้านทุ่งไธ้ง

ด้านแรงจูงใจในการท่องเที่ยว ชุมชนบ้านทุ่งไธ้ง เป็นหมู่บ้านเชิงหัตถกรรมที่นักท่องเที่ยวสามารถชมกระบวนการผลิตผ้าหม้อห้อมได้ทุกขั้นตอน เป็นแหล่งเรียนรู้ให้กับเยาวชนที่ต้องการเข้ามาสืบสานวัฒนธรรมการทอผ้า ให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเรียนรู้วิถีชีวิตชาวไทพวน และสามารถเลือกซื้อได้โดยตรงจากชาวบ้าน นักท่องเที่ยวสามารถพักแรมที่หมู่บ้านได้ เพราะมี Home Stay ไว้สำหรับรองรับนักท่องเที่ยวอีกด้วย

ด้านการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว บ้านทุ่งโฮ้ง มีศูนย์บริการนักท่องเที่ยวสำหรับบริการให้ข้อมูลและเอกสารแก่นักท่องเที่ยวพร้อมทั้งยังเป็นแหล่งจำหน่ายสินค้า OTOP ภายในหมู่บ้าน มีร้านค้าหม้อฮ่อม มีการปรับภูมิทัศน์ให้มีความสวยงาม ให้เป็นพื้นที่จุดเด่น เป็นศูนย์กลางการขายและการท่องเที่ยว และได้ดำเนินการกับหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องเพื่อสร้างโรงงานต้นแบบในจังหวัดแพร่เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจการค้าผ้าหม้อฮ่อม เพื่อเป็นศูนย์กลางการค้าและการท่องเที่ยว

ด้านความพร้อมในการรับรองการท่องเที่ยว ชุมชนบ้านทุ่งโฮ้ง มีศักยภาพในการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐานในชุมชน เช่น ถนน น้ำ ไฟฟ้า สาธารณูปโภคต่าง ๆ เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวภายในชุมชนมีการจัดงาน “ประเพณีกำฟ้า” ประจำปีทุก ๆ ปี โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานแพร่ ร่วมกับเทศบาลทุ่งโฮ้ง มีภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวไทยพวนที่มีอัตลักษณ์เฉพาะ เพื่อเป็นการสักการบูชาและรำลึกถึงบรรพบุรุษของชาวไทยพวน มีสินค้าคุณภาพที่ไม่มีวางจำหน่ายตามท้องตลาด เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้มาชมสินค้าที่มีคุณภาพ ซึ่งได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวที่ผ่านมาแวะชมทำให้จะมีการพัฒนาในเรื่องของที่จอดรถรองรับนักท่องเที่ยวและได้มีการจัดการฝึกอบรมอาชีพ เพื่อพัฒนาผ้าหม้อฮ่อมและผลิตของชำร่วย มีการรวมกลุ่มของผู้ประกอบการผ้าหม้อฮ่อม เพื่อสร้างความสามัคคีในกลุ่มให้มีมาตรฐาน

๒. บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดแพร่

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้รับการถ่ายโอนภารกิจ “การส่งเสริมการท่องเที่ยว” ในระดับท้องถิ่น โดยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นวางแผนการท่องเที่ยวการปรับปรุงดูแลบำรุงรักษาสถานที่ท่องเที่ยว จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ ตามมาตรา ๑๖ (๘) มาตรา ๑๖ (๑๓) มาตรา ๑๗ (๑๔) มาตรา ๒๓ (๑๙) และมาตรา ๒๔ (๑๒) พระราชบัญญัติการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๒๒ กำหนดให้มีผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการในทุกระดับ อีกทั้งพระราชบัญญัตินโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๑ ได้กำหนดให้ตัวแทนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมเป็นคณะกรรมการนโยบายการท่องเที่ยวแห่งชาติ (ท.ท.ช.) ดังนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงเป็นกลไกสำคัญในการ

ประสานงานกับองค์กรหรือหน่วยงานอื่น ๆ ในระดับต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเนื่องจากเป็นผู้ดูแลฐานทรัพยากรการท่องเที่ยวและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับการท่องเที่ยว การศึกษาการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดแพร่ ดังนี้

การมีส่วนร่วมในการคิด วิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาข้อเสนอแนวคิดในการกำหนดนโยบายกับวัด ในการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เสนอแนะที่ประชุมในการเสนอโครงการ กิจกรรม/โครงการของวัด ซึ่งผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมสามารถให้คำปรึกษาในการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่ทำให้เกิดความรัก ห่วงแหนในวัฒนธรรมของตนและเห็นด้วยที่ท้องถิ่นร่วมมือกับโรงเรียนหรือหน่วยงานอื่นๆ เพื่อนำความรู้ทางภูมิปัญญา และวัฒนธรรมท้องถิ่นมาสอนนักเรียน ผู้สูงอายุและจิตนิทรรศการ ให้ข้อมูลและถ่ายทอดความรู้ให้ผู้ที่มาท่องเที่ยว

ร่วมวางแผน กำหนดทิศทาง แผนงาน กิจกรรม มีการกำหนดเป้าหมายในการดำเนินการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจและเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานมีการกำหนดผู้รับผิดชอบงานท่องเที่ยว เข้าร่วมประชุมที่เกี่ยวข้องการการจัดงาน วัฒนธรรมประเพณี มีส่วนร่วมในการเลือกกิจกรรม/งานวัฒนธรรม เพื่อนำมาวางแผนร่วมกัน เพราะเห็นว่าศาสนา ประเพณีวัฒนธรรมเป็นมรดกทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ สืบทอดกิจกรรมทางวัฒนธรรม ต่างๆ ที่จัดขึ้น เช่น งานประจำปีหลวงพ่อบุทธโกศัย งานพระธาตุข่อยแห่ทุ่งหลวง ประเพณีกำฟ้า เป็นกิจกรรมที่ประชาชนมีความต้องการให้จัดขึ้น และยังทำให้ความรักและห่วงแหนในวัฒนธรรมท้องถิ่น การรวมกลุ่มเกี่ยวกับอาชีพ กิจกรรมที่พัก โฮมสเตย์ ที่มีการจัดตั้งในรูปกลุ่ม

การมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติการในการเสนองบประมาณยังมีน้อย แต่มีการสนับสนุนด้านแรงงานและวัสดุต่างๆ ในการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยว การลงมติในการจัดทำกิจกรรม /โครงการของวัด การปฏิบัติตามกฎ มาตรการในการดูแลรักษาวัดซึ่งการจัดสรรงบประมาณ มีการขอรับการสนับสนุนงบประมาณหรือประสานความร่วมมือกับหน่วยงานอื่นๆ ทั้งหน่วยงานของรัฐ เอกชน หรือมูลนิธิต่างๆ และประชาชนทั่วไป

การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดูแลกิจกรรม/โครงการของวัด ติดตามความก้าวหน้า ติดตามตรวจสอบการดำเนินกิจกรรม/

โครงการของวัด ชุมชนติดตามกิจกรรม โครงการ และหาแนวทางแก้ไขปรับปรุง ซึ่งพบว่าการประชาสัมพันธ์ ด้านวัฒนธรรมที่ทำอยู่ในปัจจุบันสามารถเข้าถึงประชาชนทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ คือ การใช้เสียงตามสาย รถประกาศ ดิจประกาศ ใบปลิว หรือทางอินเทอร์เน็ต การติดป้ายประกาศตามสถานที่ต่างๆ ทำให้มีประชาชนและผู้ที่ได้รับทราบข้อมูลมาท่องเที่ยวและผู้ที่มาท่องเที่ยวมีความพึงพอใจ

๓. พัฒนาการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนการท่องเที่ยวของจังหวัดแพร่

จังหวัดแพร่ เป็นประตูสู่ล้านนา เป็นจังหวัดทางผ่านที่นักท่องเที่ยวที่เดินทางท่องเที่ยวในภาคเหนือนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะเดินทางมาท่องเที่ยวในในช่วงเทศกาลจึงได้ผลักดันและส่งเสริมพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดได้เริ่มจัดให้มีปฏิทินกิจกรรมการท่องเที่ยวของจังหวัดเพื่อให้เกิดความต่อเนื่องในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดโดยมีเป้าหมายคือ ให้มีจำนวนนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวในจังหวัดแพร่เพิ่มขึ้น โดยมีแผนที่จะดำเนินการจัดกิจกรรมลักษณะ events งานต่างๆ การจัดทำ Road Show เพื่อการท่องเที่ยว จัดให้มี trips สั้น ๆ เพื่อหาฐานลูกค้าที่ให้เข้ามาเที่ยว วิสัยทัศน์ของจังหวัดแพร่ คือ “เมืองเฟอร์นิเจอร์ไม้สักอนุรักษ์ป่าเศรษฐกิจ ผลิตภัณฑ์คุณภาพสูง ศูนย์กลาง ระบบราง เสริมสร้างคุณภาพชีวิตพัฒนาเศรษฐกิจให้มั่นคง สู่ประชาคมอาเซียน” ดังนั้นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงควรมีบทบาทในการกำหนดจึงประเด็นยุทธศาสตร์เพื่อส่งเสริมพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยว และมีกลยุทธ์การพัฒนาดังนี้

๑. การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยการบูรณาการการทำงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตั้งแต่ระดับนโยบายจนถึงระดับชุมชน

๒. การพัฒนาเชิงพื้นที่ โดยกำหนดขอบเขตพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ และสิ่งแวดล้อมทางวัฒนธรรม และเทคนิควิธีการที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์วัฒนธรรม

๓. พัฒนาการอำนวยความสะดวกในการมาเยือนของนักท่องเที่ยว

๔. พัฒนาการท่องเที่ยวการส่งเสริมวัฒนธรรม ดำเนินการตามกลไกบริหารจัดการ โดยควบคุมแต่ละกลุ่มกิจกรรมท่องเที่ยวให้เกิดความต่อเนื่อง

อภิปรายผล

ศักยภาพการเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของจังหวัดแพร่ พบว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นการท่องเที่ยวประเภทหนึ่งซึ่งเน้นความสำคัญกับแหล่งท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับประเพณีที่สืบทอดต่อกันมา มีการจัดการทางวัฒนธรรมทางประวัติศาสตร์และแหล่งท่องเที่ยวทางวิถีชีวิต ประเพณี เอกลักษณ์ของวัด ที่เป็นแรงจูงใจในการท่องเที่ยว สอดคล้องกับ เกษราพร ทิราววงศ์ อำนวยพร ไหญ่ยิ่ง^๓ ที่ได้ศึกษาการพัฒนาศักยภาพชุมชนบ้านแม่แรม ตำบลเตาปูน อำเภอสองจังหวัดแพร่ พบว่าการพัฒนาศักยภาพชุมชนด้านบุคลากรการท่องเที่ยวโดย ในชุมชนได้จัดตั้งกลุ่มทางการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความร่วมมือในการพัฒนาศักยภาพชุมชนของตน ซึ่งในการจัดตั้งกลุ่มการท่องเที่ยวของชุมชนในพื้นที่

ลักษณะการท่องเที่ยวส่วนใหญ่นักท่องเที่ยวจะให้ความสำคัญกับวัดที่มีโบราณสถาน โบราณวัตถุที่สำคัญ ๆ ประจำจังหวัด เช่น วัดที่มีพระธาตุเก่าแก่ มีพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์ เป็นต้น แต่ก็มีบางวัดที่มีลักษณะพิเศษแตกต่างจากวัดอื่นๆ ที่นักท่องเที่ยวให้ความสนใจ เช่น วัดพระบาทมิ่งเมืองวรวิหาร วัดสะแล่งที่มีจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวแตกต่างจากวัดอื่นคือ มีพิพิธภัณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ ศิลปะ วัฒนธรรม ซึ่งเป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่งของจังหวัดที่นักท่องเที่ยวต้องแวะไปเที่ยวชมและชุมชนบ้านทุ่งไธ้ง ประเพณีพิธีกรรมทางศาสนา เช่น ประเพณีกำฟ้า ผ้าหม้อห้อมและกิจกรรมอื่นๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรม วิถีชีวิตที่ใช้เป็นจุดขายดึงดูดในการท่องเที่ยว ซึ่งสอดคล้องกับจุฑามาศ คงสวัสดิ์^๔ ที่กล่าวว่า วัฒนธรรมที่นำมาใช้ประโยชน์ในการท่องเที่ยวจึงมีความหมายรวมถึง สถานที่ท่องเที่ยวต่าง ๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้นมา ได้แก่สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์โบราณวัตถุโบราณสถาน ศิลปวัตถุพิพิธภัณฑ์สถาน ลักษณะการประกอบอาชีพที่มีความโดดเด่น สถานที่แสดงทางด้าน

^๓ เกษราพร ทิราววงศ์ และอำนวยการ ไหญ่ยิ่ง, การพัฒนาศักยภาพชุมชนบ้านแม่แรมตำบลเตาปูน อำเภอสอง จังหวัดแพร่ ด้วยการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืน, (เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยแม่โจ้, ๒๕๕๔), บทคัดย่อ.

^๔ จุฑามาศ คงสวัสดิ์, การศึกษาแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดนครปฐม, (นครปฐม : ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๐), หน้า ๑.

ชนบธรรมเนียมประเพณีการเล่นพื้นเมืองต่าง ๆ งานหัตถกรรม และสินค้าในท้องถิ่นต่างๆ ตลอดจนวิถีชีวิตความเป็นอยู่ เป็นต้น

การมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในจังหวัดแพร่ จะพบว่า วัด ชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีส่วนร่วมในการในการคิดวิเคราะห์ สถานการณ์ปัญหาวัด เสนอแนวคิดในการกำหนด นโยบายกับวัด ในการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม สอดคล้องกับ ยูวัฒน์ วุฒิเมธี^๕ ที่กล่าวว่า การมีส่วนร่วมเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ การร่วมกันปฏิบัติและร่วมกันรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบต่อประชาชน ซึ่งเป็นไปตามหลักการมีส่วนร่วมคือ ร่วมวางแผน กำหนดทิศทาง แผนงาน กิจกรรม มีการกำหนดเป้าหมาย ในการดำเนินการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เช่น งานประจำปีหลวงพ่พุทโศกศัย งานพระธาตุซ่อแฮแห่งทุ่งหลวง ประเพณีกำฟ้า เป็นกิจกรรมที่ประชาชนมีความต้องการให้จัดขึ้นและยังทำให้ความรักและหวงแหนในวัฒนธรรมท้องถิ่น การรวมกลุ่มเกี่ยวกับอาชีพ กิจกรรมที่พิกโฮมสเตย์ที่มีการจัดตั้งในรูปกลุ่ม

การมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติการในการเสนองบประมาณ สนับสนุนด้านแรงงานและวัสดุต่างๆ ในการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการดูแลกิจกรรม/โครงการของวัด ติดตามความก้าวหน้า ติดตามตรวจสอบการดำเนินกิจกรรม/โครงการของวัด ชุมชนติดตามกิจกรรมโครงการ และหาแนวทางแก้ไขปรับปรุง ซึ่งเป็นไปตามขั้นตอนของการมีส่วนร่วม ซึ่งสอดคล้องกับ เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง^๖ ที่กล่าวว่า ขั้นตอนของการมีส่วนร่วมไว้ ๔ ขั้นตอน คือ ๑. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา ๒. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจการ ๓. การมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติการ ๔. การมีส่วนร่วมในการติดตามและ

^๕ ยูวัฒน์ วุฒิเมธี, **หลักการพัฒนาชุมชนและหลักการพัฒนาชนบท**, (กรุงเทพฯ: ไทยอนุเคราะห์ไทย, ๒๕๔๖), หน้า ๒๕.

^๖ เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง, **การระดมประชาชนเพื่อการพัฒนาชนบท**, (กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์, ๒๕๒๕), หน้า ๑๑-๑๓.

ประเมินผล และ สินธุ์ สโรบล^๗ กล่าวว่า การจัดการการท่องเที่ยวที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางของการท่องเที่ยวบนฐานคิดที่ว่าชาวบ้านทุกคนเป็นเจ้าของทรัพยากร และเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากการท่องเที่ยว โดยการนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมประเพณี วิถีชีวิตและวิถีการผลิตของชุมชนมาใช้เป็นต้นทุน หรือปัจจัยในการจัดการการท่องเที่ยวอย่างเหมาะสม รวมทั้งมีการผลิตของชุมชนมาใช้เป็นต้นทุน รวมทั้งการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนให้มีความรู้ความสามารถในการดำเนินงานตั้งแต่การตัดสินใจ การวางแผน การดำเนินงาน การสรุปบทเรียน โดยเน้นให้เกิดความยั่งยืน สู่คนรุ่นหลานและก่อให้เกิดประโยชน์แก่ท้องถิ่น ตลอดจนคำนึงถึงความสามารถในการรองรับของธรรมชาติเป็นสำคัญ

บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในจังหวัดแพร่ พบว่ามีการกำหนดยุทธศาสตร์ส่งเสริมพัฒนาศักยภาพด้านการท่องเที่ยว และมีกลยุทธ์การพัฒนา คือ การบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมโดยการบูรณาการการทำงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตั้งแต่ระดับนโยบายจนถึงระดับชุมชน การพัฒนาเชิงพื้นที่ โดยกำหนดขอบเขตพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวที่ทางวัฒนธรรม และเทคนิควิธีการที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์วัฒนธรรม พัฒนาการอำนวยความสะดวกในการมาเยือนของนักท่องเที่ยว พัฒนาการท่องเที่ยวการส่งเสริมวัฒนธรรม ดำเนินการตามกลไกบริหารจัดการ โดยควบคุมแต่ละกลุ่มกิจกรรมท่องเที่ยวให้เกิดความต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับ เทิดชาย ช่วยบำรุง^๘ การส่งเสริมการท่องเที่ยวเป็นหนึ่งในบทบาทหน้าที่ที่สำคัญขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อเป็นบันไดไปสู่การพัฒนาทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมในท้องถิ่นที่รับผิดชอบ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีบทบาทในการพัฒนาการท่องเที่ยวใน ๕ ด้าน คือ ๑. ด้านการตลาดท่องเที่ยว การจัดทำระบบข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว การส่งเสริมตลาดการท่องเที่ยว เป็นการชักจูงใจนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวพื้นที่ของตน ๒. ด้านการ

^๗ สินธุ์ สโรบล, การท่องเที่ยวโดยชุมชนแนวคิดและประสบการณ์พื้นที่ภาคเหนือ, (เชียงใหม่ : ม.ป.พ, ๒๕๕๖), หน้า ๑๒.

^๘ เทิดชาย ช่วยบำรุง.ดร.,บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนบนฐานแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา, ๒๕๕๒), หน้า ๗๘- ๘๐.

แสวงหาและสร้างแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ๓. ด้านการให้บริการท่องเที่ยว ๔. ด้านการวางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ๕. ด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว

ข้อเสนอแนะ

๑. ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม วัดและชุมชนมีความพร้อมแต่การบริหารจัดการโดยเฉพาะด้านภูมิทัศน์ป้ายบอกทางสิ่งอำนวยความสะดวกและการพัฒนาบุคลากรในการท่องเที่ยวโดยเฉพาะข้อมูลข่าวสาร การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เช่น อินเทอร์เน็ต ยังขาดการพัฒนาควรจัดทำแผนเพื่อของบประมาณการสนับสนุนการดำเนินการจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๒. จากผลการวิจัยพบว่าการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมยังการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานทั้งในระดับจังหวัดและท้องถิ่นที่อยู่และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังอยู่ในระดับน้อย ควรมีการประชุมวิเคราะห์ปัญหาการท่องเที่ยวและการจัดทำแผนที่การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม

๓. การประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อยู่ในระดับที่จะต้องพัฒนาดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ท้องถิ่นร่วมกับสถาบันการศึกษาในท้องถิ่นควรเร่งรัดการประชาสัมพันธ์เชิงรุก โดยเฉพาะการเสนอข่าวสารผ่านทางสื่อ ป้ายโฆษณาการท่องเที่ยว รวมถึงการประชาสัมพันธ์ผ่านทางสื่อสารมวลชน ทางเว็บไซต์ หรืออินเทอร์เน็ต และส่งข่าวสารกิจกรรมการท่องเที่ยวให้กับการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย

๔. สภาพเศรษฐกิจชุมชนบ้านทุ่งไธ้อยู่ในระดับดี ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและท้องถิ่น รวมถึงสถาบันการศึกษาในท้องถิ่น ควรส่งเสริมอาชีพ เช่น การทอผ้า และส่งเสริมอาชีพตามความสนใจของชุมชนอย่างจริงจังเพื่อเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวอย่างครบวงจร

๕. การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในด้านพื้นที่ ยังขาดการสนับสนุนในด้านวิชาการและการจัดการท่องเที่ยวให้โดดเด่นมากพอ ดังนั้นหน่วยงานและผู้ที่เกี่ยวข้องควรจัดทำแผนยุทธศาสตร์ เพื่อให้เห็นเอกลักษณ์ และอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างจริงจัง

เอกสารอ้างอิง

เกษราพร ทิราวงศ์และอำนวยพร ใหญ่ยิ่ง. การพัฒนาศักยภาพชุมชนบ้านแม่แรมตำบลเตาปูน อำเภอสอง จังหวัดแพร่ ด้วยการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเพื่อสร้างความเข้มแข็งของ ชุมชน อย่างยั่งยืน. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยแม่โจ้, ๒๕๕๔.

จุฑามาศ คงสวัสดิ์. การศึกษาแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมจังหวัดนครปฐม. นครปฐม: ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๐.

เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง. การระดมประชาชนเพื่อการพัฒนาชนบท. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์, ๒๕๒๕.

เทิดชาย ช่วยบำรุง.ดร..บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการพัฒนาการท่องเที่ยว อย่างยั่งยืนบนฐานแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา, ๒๕๕๒.

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. หลักการพัฒนาชุมชนและหลักการพัฒนาชนบท . กรุงเทพฯ : ไทยอนุเคราะห์ไทย, ๒๕๔๖.

สินธุ์ สโรบล. การท่องเที่ยวโดยชุมชนแนวคิดและประสบการณ์พื้นที่ภาคเหนือ. เชียงใหม่ : ม.ป.พ, ๒๕๔๖.

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. กรุงเทพฯ: บริษัทเพรสแอนด์ดีไซน์ จำกัด, ๒๕๔๘.

วรรณ วลัยวานิช. ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยว. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๖.

